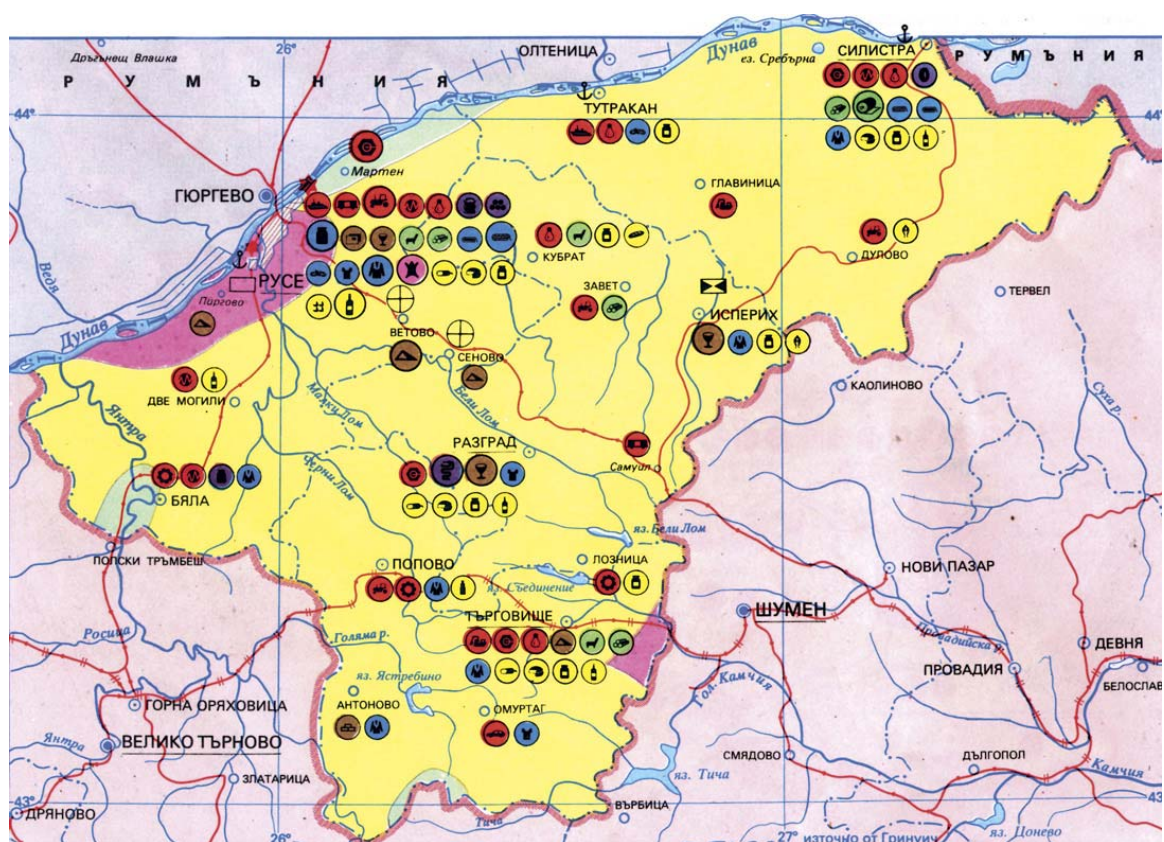

СЪДЪРЖАНИЕ:

<i>ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ, ГРАНИЦИ И ГОЛЕМИНА .....</i>	<i>2</i>
<i>СТОПАНСКОГЕОГРАФСКА ПРЕЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ УСЛОВИЯ И РЕСУРСИ.....</i>	<i>3</i>
<i>НАСЕЛЕНИЕ И ТРУДОВИ РЕСУРСИ.....</i>	<i>5</i>
<i>СТОПАНСКА СТРУКТУРА НА РАЙОНА.....</i>	<i>6</i>
<i>МЯСТО НА РАЙОНА В НАЦИОНАЛНОТО СТОПАНСТВО.....</i>	<i>12</i>
<i>ПРОБЛЕМИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА РАЙОНА .....</i>	<i>13</i>
<i>РЕГИОНАЛНА ТАКСОНОМИЧНА СТРУКТУРА .....</i>	<i>14</i>
<i>РАЗВИТИЕ И РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА.....</i>	<i>18</i>
<i>БИБЛИОГРАФИЯ.....</i>	<i>19</i>

СЕВЕРОИЗТОЧЕН ПРИДУНАВСКИ РАЙОН

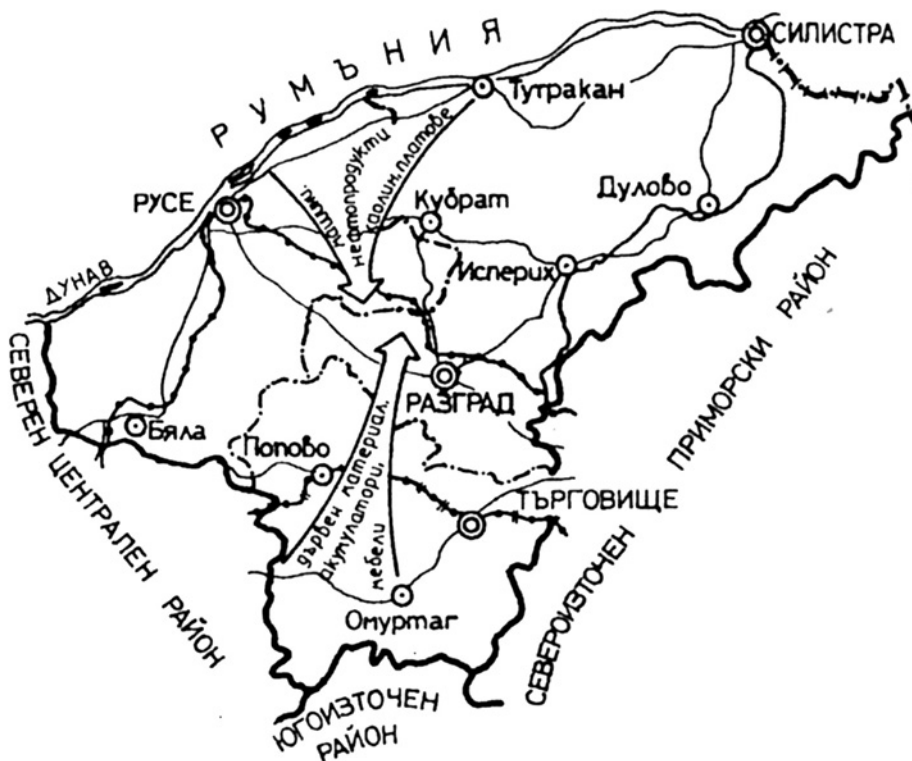
Фиг. 1

ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ, ГРАНИЦИ И ГОЛЕМИНА

Североизточният Придунавски социално-икономически район заема североизточната част от страната. Включва Русенска, Разградска, Силистренска и Търговищка област. (Фиг. 1)

На север районът достига до р. Дунав, на запад – до долното поречие на р. Янтра и Северния Централен район, на изток – до Североизточния Приморски район, на юг – до Югоизточния район. Заема 10 776 кв.км. площ или 9.8% от площта на страната. Има удобно транспортногеографско местоположение. На север има излаз на р. Дунав, чрез която поддържа търговски връзки с Румъния. От голямо значение е построеният тук между България и Румъния Дунав мост. Железопътните линии Русе – Горна Оряховица – Подкова, Русе – Каспичан – Варна, Русе – Г. Оряховица – София и

София – Варна оказват влияние върху стопанското развитие на района. Пътно транспортната мрежа бе доразвита с прокарването на жп линията Самуил – Силистра. Областта се формира на базата на производствено-технологичните връзки между машиностроителните предприятия и по-специално на селскостопанското машиностроене и на електротехническото машиностроене. Районоорганизиращи функции изпълняват също така порцеланово-фаянсовата, хранително-вкусовата и текстилната промишленост.

Фиг. 2 Главни пътища, вътрешнорайонни връзки и областни центрове

СТОПАНСКОГЕОГРАФСКА ПРЕЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ УСЛОВИЯ И РЕСУРСИ

Релефът на района е еднообразен. Той заема земите на Източната Дунавска равнина, част от Лудогорието и част от Крайдунавските низини (Побрежие, Попино-Гарванска и Айдемирска). Те са дъна на пресушени блата и заливни тераси. Съставени са от алувиално-ливадни почви. Имат умереноконтинентален климат, който благоприятства развитието на зърнопроизводството и зеленчукопроизводството. В Дунавската равнина преобладава равнинно-хълмистия релеф с богати на хумус черноземни почви, които са подходящи за развитие на зърнопроизводството. Поповските, Разград-

ските, Самуиловските височини, Антоновският рид и Лудогорието предоставят добри условия за развитието на трайните насаждения, главно овощия, които много добре виреят върху сиви горски почви и при умереноконтинентален климат.

Полезни изкопаеми. Районът е беден на полезни изкопаеми. Каолин и кварцов пясък се добиват при градовете Ветово и Сеново, варовици за облицовка на сгради – при с. Пиргово и с. Басарбово. Използват се обикновени глини при Попово, Разград, Дулово за производство на керамични изделия. Инертни материали се добиват от р. Дунав. Рационално се използват водите на Търговищкия минерален извор.

Климатични условия са характерни за умереноконтиненталния климат. Районът е широко отворен на север. През зимните месеци духат силни студени североизточни ветрове, които отвяват снежната покривка и измразяват есенниците. Силните снежни бури през зимата предизвикват снегонавявания, които влияят отрицателно на транспорта. Лятото е сухо и горещо. Това налага да се извършва изкуствено напояване. Годишните суми на валежите възлизат на 500-670 мм., а в Крайдунавските низини са под 500 мм. Често явление в района са силни сухи ветрове през лятото, които пораждат ветрова ерозия на почвата. Голямата продължителност на периода без слана (190-210 дни) се отразява благоприятно върху развитието на земеделието.

Водните ресурси на Североизточния Придунавски район са малко, с изключение на тези на р. Дунав и крайдунавските тераси. Главните притоци на р. Дунав са Русенски Лом и Янтра. Реките текат по каньоновидни долини, които не дават възможност да се използват водите им за напояване на обработваемите земи. От добруджанските реки по-големи са Топчийска, Царацар и Сенковец, които са с непостоянен режим. През южната част на района протичат реките Тича и Врана. Имат ограничено стопанско значение. Всички реки в района имат дъждовно-снежен режим. Те са пълноводни през пролетта и първата половина на лятото. Най-голямо стопанско значение имат водите на р. Дунав и дунавските тераси, от които се изпомпват и води за питейни нужди. Езерото Сребърна е резерват.

Почвите в района са разнообразни – в крайдунавските тераси те са алувиално-ливадни. Такива почви има и по терасите на Русенски Лом и Янтра. Подходящи са за отглеждане на зеленчуци. В Дунавската равнина преобладават черноземни почви, образувани над льосовата покривка. Върху тях виреят най-добре зърнени храни, фасул, соя, неориенталски сортове тютюн, слънчоглед и захарно цвекло. Върху сивите горски почви по възвишенията се отглеждат трайни насаждения, предимно овощия и лозя.

Растителност. Районът е беден на гори. Те са отстъпили мястото на културните растения. В Лудогорието се срещат дъб, габър и липа. По долините на Русенски Лом и Тича се срещат смесени типове гори – дъб, габър, липа, бряст, ясен, клен и др., а покрай р. Дунав и в долините на Русенски Лом и Янтра – върби и тополи.

В района през 1999г. има 1 народен парк, 3 резервата, 158 природни забележителности, 4 защитени местности и 76 исторически места.

НАСЕЛЕНИЕ И ТРУДОВИ РЕСУРСИ

Населението на Североизточния придунавски район се е формирало под влияние на естествения прираст и миграциите. То възлиза на 732 хил. д. или 9.0% от населението на страната. Средната му гъстота е 69 д./кв.км. При него се наблюдава бързо спадане на естествения прираст – с от 7.5‰ средно за периода 1966 - 1975 г. на – 6.4‰ през 2000 г. Това се дължи на силното намаляване на раждаемостта, която през 2000г. е 8.0‰, а смъртността е 14.4‰, при детска смъртност 14.0‰. Демографското застаряване на населението в района, подобно на останалите административни единици в страната, е свързано с редица отрицателни последици. Населението под трудоспособна възраст е 17.5 %, а дялът на населението в трудоспособна възраст (58.8 %) е почти колкото средния му дял за страната. През 2000 г. градското население в района съставлява 54.7 %. Нарастването му става най-вече за сметка на механичния прираст на градовете и на обявяване на села за градове. Като цяло в района трудовата заетост на населението е ниска – тук са 7.6 % от заетите лица в страната (в.т.ч. 14.6 % от заетите в селското и горското стопанство и 7.9 % - от заетите в отраслите на промишлеността).

През 2000 г. в района има 68.4 хил. безработни или 10.7 % от безработните в страната. От общият брой население в района 66.7 % са българи, 28.6 % - турци, 3.7 % роми и 1 % - други народности групи.

В Североизточния придунавски район има 502 население места, от които 22 града, 480 села, разпределени в 27 общини и 319 кметства.

БРОЙ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ГРАДОВЕ КЪМ 31.12.1999г.					
Алфатар	2184	Завет	3790	Русе	166350
Антоново	1946	Исперих	10531	Сеново	1884
Борово	2669	Кубрат	9323	Силистра	44155
Бяла	10571	Лозница	2809	Тутракан	10657
Ветово	5122	Омуртаг	8842	Търговище	39579
Главиница	2159	Опака	3347	Цар Калоян	4591
Две	4831	Попово	18802		
Могили					
Дулово	7271	Разград	41087		

Табл. 1

СТОПАНСКА СТРУКТУРА НА РАЙОНА

Обща характеристика. Североизточният Придунавски район има промишлено-аграрна структура. Съотношението между промишлената и стопанската продукция е 60:40. в резултат на засилване на производствено-технологичните връзки между Завода за селскостопански машини и Корабостроителния завод в Русе със сродни филиални предприятия в Разградска и Силистренска област се постига консолидиране в икономическото развитие на района. Положителните изменения настъпват и в селското стопанство.

Фиг. 3 Структура на заетите в отраслите на стопанството по сектори

Първичният сектор е представен предимно от отраслите на селското стопанство. Районът е беден на гори. Риболовът няма стопанско значение. От добивните отрасли на промишлеността са застъпени предимно добив на нерудни полезни изкопаеми (каолин, варовици, инертни материали). В отраслите на този сектор работят 9,9 % от заетите в района.

Селско стопанство. Североизточният Придунавски район е много добре развит в селскостопанско отношение. За това благоприятстват както природните, така и икономическите, социалните и демографските условия. Районът осигурява 13,3 % от селскостопанската продукция на страната.

Растениевъдството е добре развито. На *зърнопроизводството* се падат 27 % от общата селскостопанска продукция на района. От зърнено-хлебните култури се произвеждат предимно пшеница (18,4 % от националното производство), от зърнено-бобовите – соя (38 %) и фасул, а от зърнено-фуражните – царевица (27,2 %) и ечемик. Пшеница и царевица се произвеждат предимно в Силистренско и Търговишко, ечемик и соя – в Русенско и фасул и фуражен грах – в Разградско.

Техническите култури заемат 18 % от посевната площ и дават 14 % от селскостопанската продукция на района. Най-много слънчоглед (21,1 % от този на страната) се произвежда в Разградско и Търговишко, тютюн (3,7 %) –

в Разградско и Силистренско, коноп – в Силистренско и Тутраканско. В района се отглеждат вече и ориенталски сортове тютюн. Те дават по-високи средни добиви от декар, отколкото в Източните родопи, но качеството им е по-ниско.

В района се произвеждат ограничени количества зеленчуци, главно червен пипер (14 % от добива му в странат), краставици (9 %), домати (9 %), картофи и бостани – те осигуряват общо 4,5 % от произведената селскостопанска продукция.

Лозарството е стар и важен отрасъл в този район. Отглеждат се както винени, така и десертни лозя, главно в Русенско, в Крайдунавските низини и Търговищко.

Овощарството бележи напредък. В района се намират 51 % от насажденията на кайсии, главно в Силистренско. Тук се произвеждат и близо 30 % от ягодите в България. В Русенско и Разградско се отглеждат предимно орехи и праскови, череши – в Разградско и Силистренско, сливи – в Разградско и Търговищко и ябълки – в Русенско и Търговищко.

Обработваема земя		Посевна площ	
Ниви	95	Зърнени култури	53,7
Трайни насаждения	4,1	Технически култури	22,4
Естествени ливади	0,7	Зеленчуци, картофи, дини и пъпеши	7,6
Изкуствени и комплексни пасища и др.	0,2	Фуражни култури	11,6
		Трайни насаждения	4,7

Табл. 2 Структура на обработваемата земя и посевната площ (в %)

Животновъдството в района е добре развито. За това допринася добрата фуражна база. *Свиневъдството* е най-добре развитият подотрасъл (далеч над средните показатели по снабденост на 1000 жители), но тук се намират само 12,1 % от свинете в страната.

Овцевъдството е вторият по значение за района животновъден отрасъл. Тук са съсредоточени 12 % от овцете в страната. По настригана вълна от овца районът е на първо място в България. Добра е снабдеността на населението с овче мляко и месо. Има възможности да се увеличи броят на овцете и продуктивността от тях.

Говедовъдството е също добре развит подотрасъл на животновъдството. По снабденост на 1000 жит. Районът е по-напред от средната за страната.

Птицевъдството по стойност и произведена продукция доскоро отстъпваше на другите животновъдни отрасли, но сега в района се намират 13,3 % от птиците на страната. От гледна точка на зърнено-фуражната база и трудови ресурси птицевъдството се очертава като перспективен отрасъл.

От отраслите, числящи се към **вторичния сектор**, структуроопределящо значение имат машиностроенето, електронната и електротехническата промишленост, стъklarската и порцеланово-фаянсовата промишленост, нефтохимическата и каучукова промишленост. В преработващите отрасли на промишлеността и строителството за заети 39,4 % от заетите в стопанството на района.

Свине	12,1	Говеда	14,3
Овце	12,0	Птици	13,3
Биволи	4,2	Кози	11,0

Табл. 3 Дял на областта в броя на селскостопанските животни (в %)

Промисленост. Промислеността на района е добре развита. Превес имат отраслите, произвеждат предмети за потребление. Структуроопределящи функции в района изпълняват хранително-вкусовата (30,9%), химическата, нефтохимическата и каучуковата промишленост (21,2%), машиностроенето и металообработването (10,3%), електронната и електротехническата промишленост (5,9%).

Районът все още е слабо задоволен с **електроенергията**, произвеждана в него. Електроенергия се произвежда в две ТЕЦ в Русе и малки дизелови електроцентрали в Силистра и Разград.

Машиностроенето, електрониката и електротехническата промишленост изпълняват важни функции в районния промишлен комплекс, като осигуряват 14,7 % от ОПП на района. Най-важно значение има отрасълът на *селскостопанското машиностроене*, което е представено от комбината за селскостопански машини и завода за малки трактори в Русе и свързаните с него машиностроителни заводи в Русе, Дулово и Кубрат, Завет, Тутракан, Две могили и Старо село. Специализирано е в производство на резервни части за селскостопански машини. *Транспортното машиностроене* е представено от завода за речни кораби в Русе, от заводите за ремонт на локомотиви и производство на вагони в Русе, от завода за ремонт на товарни вагони в гара Самуил и от предприятието за ремонт на речни плавателни съдове в Тутракан. В Русенската корабостроителница се произвеждат речно-морски и морски (до 5 хил. т) кораби. В Омуртаг се ремонтират автобуси, а в Бяла се произвеждат редуктори и вариатори. В Антоново е единственият завод в България, в който се произвеждат пътни знаци. На територията на района се произвежда основната част от електроинсталационните и електроизолационните материали на страната (в Русе и

Кубрат), електроизмервателни уреди (Русе), печатни платки (Русе и Бяла), електрокалкулатори (Силистра). Акумулатори се произвеждат в Търговище. Металорежещи машини се произвеждат в Русе, Разград, попово и Силистра, ремонт на пътностроителна техника се осъществява в Исперих и Силистра, алуминиеви сплави, бутала и отливки се произвеждат в завода за нестандартно оборудване в Разград, машини за мелничарската и фуражната промишленост – в Борово, печки и газови уреди – в тутракан, чугуни отливки – в Силистра, тел и телени изделия – в Русе, строителни машини и техника – в Главиница, стоманена арматура – в Лозница, болтове, нитове – в с. Юпер, детски колички – в Русе. В Търговище и Попово има филиални предприятия на корабостроителния завод във Варна. В Търговище има завод за хранително-вкусова промишленост.

Най-голямо стопанско значение има изградения край Русе стопански комбинат за тежко машиностроене. В него се произвеждат комплексни обекти и технологични линии за промишлени предприятия, машини за миннодобивната и миннобогатителната промишленост, корабни двигатели, стоманолеярни съоръжения и др.

Североизточният Придунавски район произвежда 8,9 % от републиканската продукция на машиностроителната и металообработващата промишленост и 6,8 % от продукцията на електрониката и електротехническата промишленост в страната.

Химическата и каучуковата промишленост (19,3 % в района) е представена от 8 предприятия, в които се произвеждат 14,4 % от продукцията на отрасъла в страната. Основните производствени дейности са съсредоточени в Русе, Разград, Бяла и Силистра. От тях най-голямо стопанско значение имат заводите в Русе за производство на изолационни материали и изделия; за производство на бои и лакове, пластмасови изделия и изкуствени кожи; латексови и каучукови изделия се произвеждат в Бяла, технически каучукови изделия в Силистра. Много голямо стопанско значение има комбинатът за антибиотици в Разград (фирма “Химик”), в който се произвежда широка гама антибиотици. Повечето от предприятията произвеждат продукция с национално значение, голяма част от нея се изнася. В Русе е единственият завод в страната за производство на асфалт, произвеждат се и моторни масла.

Промишлеността за строителни материали (6,7 % в района) се развива с бързи темпове. Керамични изделия се произвеждат в градовете Русе, Разград, Попово, Бяла, полско Косово, Кубрат, огнеупорни керамични изделия – в Русе, панели – в Русе, Силистра, Търговище и Разград, обработка на скални и облицовъчни материали (Русе). Повечето то предприятия имат местно значение. В района се произвеждат 11,8 % от продукцията на отрасъла в страната.

Дърводобивната и дървообработваща промишленост (2 % в района, 7,6 % от продукцията на отрасъла в страната) се развива на базата на местни

суровини и внос на дървесина от други части на страната и от чужбина. В Русе, Силистра, Кубрат, Търговище и Исперих се произвеждат мебели.

Стъкларската и порцеланово-фаянсовата промишленост (5,1 % в района) е типична за Североизтония Придунавски район. Тя използва предимно местни суровини – калони и кварцов пясък. Най-важното предприятие е комбинатът за плоско стъкло в Разград “Диамант”. В него се произвеждат различни видове стъкла: прозрачно, орнаментно, водно, мебелно, огледално, както и домокински порцелан, стъклопакети. В Исперих работят завод за фаянсови плочки и фабрика за фина механика, а в Разград – завод за порцеланово-фаянсови изделия. И трите предприятия са с национално значение. На предприятията се падат 11,8 % от продукцията на отрасъла в страната

Текстилната и трикотажната промишленост (2,4 % в района, 4,6% от продукцията в отрасъла в страната) бележат по-умерени успехи и темпове на развитие. По производство на дамски чорапи и копринени платове районът се нарежда на челните места в страната. Най-голям текстилен център е Русе (памучни и копринен платове, дамски чорапи и чорапогащи), конопени изделия в Тутракан. В Силистра се произвеждат памучни прежди и вълнени платове, в Разград – памучен трикотаж, в Дулово – килими.

Шивашката промишленост (4,6 % в района, 6 % в страната) е не по-слабо представен отрасъл в района. Дамска конфекция се произвежда в Русе, дамски и мъжки облекла в Бяла, конфекция и шивашки услуги се правят в Силистра, Попово, Търговище и Разград.

Кожаро-кожухарската и обувна промишленост (0,7 % в района) е слабо развит отрасъл в района, който обаче осигурява 3,4 % от продукцията на отрасъла в страната. Представена от кожарските заводи в Русе и Търговище. Русенският е специализиран в производството на лицеви кожи, а Търговищкият – в производство на бокс (гъон).

Полиграфическата промишленост е развита в Русе, Разград, Търговище и Силистра и произвежда 0,7 % от продукцията на отрасъла в страната.

Хранително-вкусовата промишленост е първия по значение промишлен отрасъл в района – на нея се падат 36,4 % от ОПП на района, тя осигурява 8,8 % от продукцията на отрасъла в страната. Най-голяма значение има *месната промишленост*, която има големи предприятия в Русе, Търговище, Разград и Силистра, а в Разград и Червена вода има птицекланици. *Консервната промишленост* е представена от предприятията в Русе, Разград, Търговище, Силистра, Бяла, Лозница, Исперих, Ряхово и др. В с. Красен работи завод за производство и преработване на гъби.

В Захарния завод в Русе се произвеждат *захарни изделия* и 100 % от хлебната мая на страната.

Млекопреработващата промишленост е съсредоточена в предприятията в Русе, Търговище, Силистра, Разград, както и в техните филиали в Исперих, Кубрат, Попово, Дулово и Бяла.

Мелничарската промишленост и повсеместно разпространена. В Исперих работи завод за калибриране на царевица. Елитни вина се произвеждат в Русе, Търговище, Разград, Силистра, Бяла и Кубрат.

Тютюневата промишленост е слабо представена само от предприятия за първична обработка на тютюна в Дулово и Исперих. Растителни масла се произвеждат в Русе и Попово.

Промишлен отрасъл	%
Енергетика	3,9
Рудодобив и металургия	-
Машеностроене и металообработване	9,1
Електронна и електротехническа пром.	5,6
Химическа, нефтохимическа и каучукова пром.	19,3
Промишленост за строителни материали	6,7
Дърводобив и дървопреработване	2,4
Стъкларска и порцеланово-фаянсва пром.	5,1
Текстилна и трикотажна промишленост	2,4
Шивашка промишленост	4,6
Кожаро-кожухарска и обувна пром.	0,7
Хранително-вкусова промишленост	36,4
Други отрасли на промишлеността	11,8
Частен сектор	85,6

Табл. 4 Отраслова структура на промишлеността в района

Третичният сектор е добре организиран предимно в областните центрове (Русе, Разград, Силистра, Търговище). От **третичния сектор** по-голямо значение имат образованието, здравеопазването, хотелиерството, търговията, транспортното обслужване. В отраслите, числящи се към третичния сектор, са заети 50,7 %, т. е. значително по-малко в сравнение с Приморските социално икономически райони.

Транспорт. Североизточният Придунавски район има удобно транспортно-географско положение. Равнинният характер на релефа благоприятства развитието на сухоземния транспорт. Чрез р. Дунав районът се свързва с Дунавските страни, а чрез Дунав мост – с Румъния.

Железопътният транспорт в района е добре развит. Дължината на жп линиите възлиза на 350 км. Важно стопанско значение има жп линиите Русе – Г. Оряховица, Подкова – Русе – Разград – Каспичан – Варна с отклонение от Самуил за Силистра и Попово – Търговище – Шумен (от жп линията София – Варна), последната е удвоена и електрифицирана. Важен проблем е свързването на Попово с Разград чрез пряка жп линия, както и електрифицирането на жп линията Самуил – Силистра.

Автомобилният транспорт е с добри възможности за развитие. Шосейната мрежа е почти равномерно разпределена по територията на района. На 1000 кв. км се падат 328 км шосета. Тук са първокласните шосета Русе – Велико Търново – Хаинбоаз – Хасково, Русе – Плевен – София, Русе – Разград за Шумен, Силистра – Дулово за Шумен, Омуртаг – Търговище – Шумен.

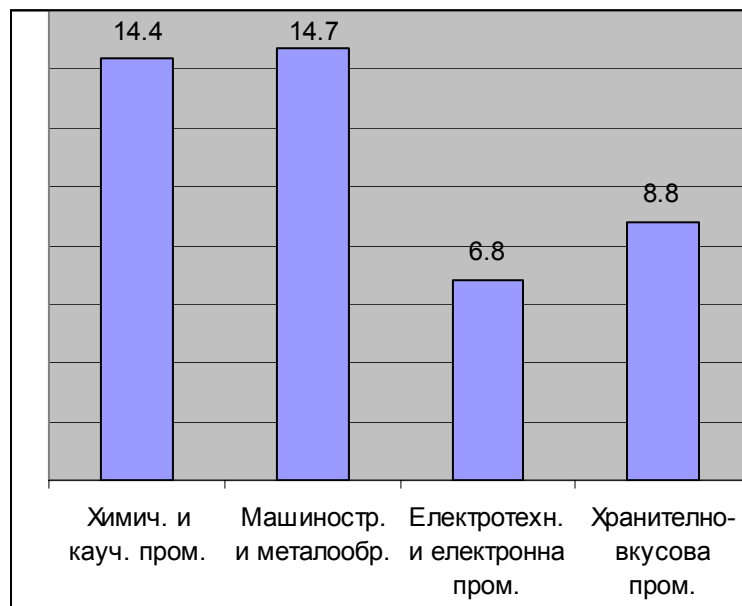
Предстои разширяване дейността на коридор № 9 – Балтийско море – Русе – Димитровград. Предстои създаването на пътно-транспортна връзка от Силистра за Шумен – Сливен – Ямбол – с. Лесово – Хамзабейли (Турция).

Водният транспорт се осъществява по р. Дунав. Русе е най-голямото наше дунавско пристанище. По-малко транспортно значение имат пристанищата на Силистра и Тутракан. Между Силистра и Кълъраш е изградена фериботна връзка, както и между Русе и Гюргево.

Въздушният транспорт, поради отдалеченост на района от столицата, доскоро бе много добре развит. Изградени са 3 граждански летища – край Русе, Търговище и Силистра. Поради икономическата криза след 1991 г. тези летища не са използват. Съобщенията са добре развити. В Русе работи телевизионно-предавателен център.

Туризм. Русе е една от “вратите” на България. През града преминават много чуждестранни туристи на път за Черноморското Крайбрежие. Градът, с неговите архитектурни и исторически забележителности се посещава от много чужденци и българи. Интересни туристически обекти са езерото-резерват Сребърна, гр. Бяла, Разград и Силистра, както и Ивановските манастири в каньона на р. Русенски Лом.

МЯСТО НА РАЙОНА В НАЦИОНАЛНОТО СТОПАНСТВО

Фиг. 4 Специализиращи отрасли на района в националното стопанство (в %)

В Североизточния Придунавски район се формират 6,8% от brutния вътрешен продукт на страната, 7,9% от произведената промишлена и 13,3 % от селскостопанската продукция на България.

Първичният сектор на стопанството на района формира 26 % от brutния вътрешен продукт, вторичния – 22,5 % , а третичния – 51,5 %.

Материално-техническата база на района позволява той да се специализира в производството на редица промишлени и селскостопански произведения в структурата на националното стопанство. Най-висок е дялът на химическата и каучуковата промишленост (14,4 % от продукцията в страната), машиностроенето и металообработването (14,7 %), на електронната и електротехническата (6,8 %), на хранително-вкусовата промишленост (8,8%). В района се произвеждат 100 % от електронните калкулатори, речните кораби, детските колички, изкуствените кожи, маята за хляб и лимонената киселина, 90 % от боите, безира и лаковете, 22 % от сиренето и кашкавала, 14,2 % от тракторите, 9,6 % от копринените платове на страната.

Много доброто развитие на района в селскостопанско отношение му е отредило водещо място в производството на редица селскостопански произведения – тук се произвеждат 56 % от кайсиите на страната, 23,3 % от ягодите, 14 % от червения пипер, 3,7 % от тютюна, 16,1 % от царевицата, 38 % от соята, 15,4 % от десертното грозде, 21,1 % от слънчогледа, 16,7 % от захарното цвекло, 9 % от доматиите и т. н. В района се намират 13,3 % от птиците, 12 % от овцете, 14,3 % от говедата, 11 % от козите и 12,1 % от свинете на страната.

ПРОБЛЕМИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА РАЙОНА

След 1989 г. твърде бързо намаля броят на трудовите ресурси и работната сила на района поради изселване на значителни групи от българските турци. Това наложи да се извърши преоценка на структурата на стопанството на отделните общини, микрорайони и подрайони.

Съществен проблем за района е екологичният. Той важи с най-голяма сила за градовете Русе и Силистра. В Русе има много и разнообразни промишлени предприятия, част от които замърсяват околната среда (двата ТЕЦ-а, нефтохимическият комбинат, заводите за бои, лакове, пластмасови изделия и др.). Това налага да се предприемат специални мерки за намаляване на замърсяването на въздуха и водите на града. Първите стъпки в това отношение вече са направени – прекаран е газопровод до Русе. По този начин вместо твърдо гориво ще се използва природен газ. Правят се стъпки за намаляване замърсяването на града от вредните емисии, идващи от промишлените предприятия на Гюргево. Атмосферният въздух над Силистра се замърсява от металургичния комбинат в Кълъраш.

Районът е един от най-добре развитите в страната. Изпълнява водещи функции в националното стопанство и по-специално в стъklarската и

порцеланово-фаянсовата, химическата и каучуковата, в машиностроенето и електрониката, в хранително-вкусовата промишленост. Растениевъдството и животновъдството осигуряват по над 14 % от продукцията на страната. Ще продължи в бъдеще да се задълбочава комплексността на района. За това ще допринесат утвърдилите се големи комбинати за производство на селскостопански машини и кораби в Русе, за електронно-изчислителна техника в Силистра, за лекарства в Разград. Тези комбинати разкриват филиални и дъщерни предприятия в границите на района, в резултат на което ще се постигне и специализация в производството на много промишлени и селскостопански произведения. За консолидирането на района твърде много допринася стъklarската и порцеланово-фаянсовата промишленост, тъй като използва местни суровини, които се преработват в неговите предели.

РЕГИОНАЛНА ТАКСОНОМИЧНА СТРУКТУРА

В административно отношение Североизточният Придунавски район (досегашна Русенска област) се състои от Русенска, Разградска, Силистренска и Търговищка област.

Русенска област включва Борово, Бяла Ветово, Две могили, Иваново, Русе, Сливо поле и Ценово.

Тя е най-добре икономически развитата област в района. В нея са заети 45 % от активното население на района, произвеждат се близо 63 % от промишлената, 33 % от селскостопанската продукция и се формира 50 % от брутния вътрешен продукт на района. Специализира се в производството на селскостопански машини, речни кораби, текстилни и трикотажни изделия, мебели, редуктори, асфалт, пластмасови и каучукови изделия.

Русе (166 хил. жит.) е най-големият, най-красивият и благоустроен дунавски град. Основен районоорганизиращ център на социално-икономическия район. Градът е възникнал на мястото на римския град "Сексагинта приста" (Град на 60-те кораба) на високия и терасовиден бряг на Дунава при устието на р. Русенски Лом. През 1431 г. получава името Русе. Турците го нарекли Русчук. Добре укрепен град, едни от четиригълника Русе – Силистра – Шумен – Варна. По време на Османското иго е голям търговски център – търгува с дубровнишки и венециански търговци. За кратко време се издига като най-големият пристанищно-търговски център. За развитието на града допринасят няколко положителни мероприятия: 1) избирането му за център на Туна вилает (Дунавска България) през 1864 г.; 2) прокарването на жп линията Русе – Каспичан – Варна през 1866 г.; 3) прокарването на шосета за вътрешността на страната. По-късно става седалище на Дунавското параходство за България.

След Освобождението на страната от Османско иго Русе е втори по големина град в България след Пловдив, но най-благоустроен и най-развит в промишлено отношение град на страната. До Втората световна война се

развива като пристанище с неголям кей, край който са построени митница, голяма гара и складове. Построяват се много предприятия на леката промишленост: хранителна (мелничарска, захарна, консервна), текстилна, кожарска, ютена. От тежката промишленост се откриват малки машиностроителни предприятия (за земеделски и мелнични машини на германската фирма "Мюлхаупт", за машини на нефтопреработващата и химическата промишленост).

През 1952 – 1954 г. се изгражда Мостът на Дружбата (сега Дунав мост), чрез който градът се свързва с много страни. Построена е нова представителна гара. В машиностроените ръководен отрасъл става селскостопанското, както и речното корабостроене, вагоностроенето (оборудване на пътнически вагони). Развива се електротехническото машиностроене, производството на металорежещи машини, машини за мелничарската промишленост, производство на детски колички, метални изделия. Голямо значение придобива нефто-химическата и химическата, хранително-вкусовата промишленост (захар, колбаси, млечни произведения, вино). Силно развитие получава копринено- и памуко текстилната, трикотажната, шивашката промишленост, както и производството на мебели. Център на най-добре развитата свободна и безмитна зона. Градът силно се замърсява от промишлеността на съседния румънски град Гюргево. Русе е един от най-големите културно-просветни центрове в страната.

Бяла (11 хил. жит.) прерасна от селскостопански в промишлен град. Разположен на брега на р. Янтра, където Кольо Фичето построил един от най-добрите свои строителни шедеври – моста над р. Янтра. Предстои да бъде реставриран. В града се произвеждат редуктори и вариатори, пластмасови и каучукови изделия, консерви. По време на Освободителната руско-турска война в града се установява щаба на княз Н. Николаевич, днес къщата е превърната в оригинален музей с интересни експонати от тази война.

Разградска област включва общините Завет, Исперих, Кубрат, Лозница, Разград, Самуил и Цар Калоян.

Областта се развива с бързи темпове през последните години. Заема 33% от територията на района, в него живеят 30 % от населението. Тук се произвежда 27 % от БВП, 23 % от промишлената и 35 % от селскостопанската продукция на района.

Разград (48 хил. жит.) е наследник на римския град Абритус. През Османското иго е занаятчийски център – ковачество, абаджийство, кожухарство, сапунджийство и др. Поддържа търговски връзки с Русе, Шумен, Варна, Дубровник и Брашов. За развитието му допринася изграждането на жп линията Русе – Каспичан – Варна. След Освобождението градът се развива бавно. Изграждат се малки фабрики за порцелан, цигли, маслобойни.

След Втората световна война Разград се развива като модерен град, в който голям принос има заводът за плоско стъкло, заводът за антибиотици, а от хранително-вкусовата промишленост – предприятията на млекопреработването, месопреработването, консервната и винарската промишленост. Порцеланова промишленост изнася голяма част от продукцията си в чужбина. От машиностроенето е застъпено производството на бутала, резервни части. Разград е важен шосеен център – от града водят шосета за Русе, Силистра, Шумен, Варна и Търговище. Разград е и културен център – има театър и много средни и специални учебни заведения.

Кубрат (10 хил. жит.) е “входната врата” на Лудогорието. Има важно кръстопътно местоположение. Признат е за град от 1949 г. В града се произвеждат селскостопански машини, електроизолационни материали, консерви, машини за дървообработващата промишленост.

Исперих (10 хил. жит.) има важно кръстопътно местоположение. Гара е на жп линията Самуил – Силистра. Има заводи за калибриране на царевича, млекопреработване и месодобив. Машиностроенето е представено от производството на резервни части за тексилната промишлеността, пасмантерийната промишленост, от предприятия за ремонт на резервни части за пътни и строителни машини. През последните години работи голям завод за порцеланови плочки и санитарен фаянс.

Силистренска област включва общините Алфатар, Главиница, Дулово, Кайнарджа, Силистра, Ситово и Тутракан. Заема най-североизточните части на страната. Областта обхваща 35 % от територията на Североизточния Придунавски район, 26 % от населението и от заетите в отраслите на народното стопанство. Тук се произвеждат 15 % от промишлената и 33 % от селскостопанската продукция на района. В областта се формират 23 % от БВП на района. Тя има промишлено-аграрна структура.

Силистра (46 хил. жит.) е наследник на стария римски град Дуросторум. През VII – X век е голям военен, културен и религиозен център под името Дръстър. Седалище на българския патриарх при царете Симеон I и Петър I. До падането на страната под турско робство, той е един от най-добре укрепените градове по Дунава. По време на робството се развива като занаятчийски център. След Освобождението остава встрани от пътните артерии на страната и запада икономически. През периода 1913 – 1940 г. Силистра е в пределите на Румъния и забавя своето икономическо развитие. От пристанищно-аграрен, административно-чиновнически и гарнизонен център след Втората световна война Силистра прераства в пристанищно-

промишлен център с производство на машиностроителни изделия, на изделия на хранително-вкусовата промишленост, текстилни изделия и мебели. В завод "Каумет" се произвеждат технически каучукови изделия. Градът се развива и като културен център.

Тутракан (12 хил. жит.) е разположен върху терасирания десен бряг на р. Дунав. Наследник е на стария римски град Трансмариска. Имал е крепост. До Втората световна война се развива бавно, главно като пристанищен пункт и център на занаятчийството. През 60-те години се изгражда завод за газови уреди и печки, за електрически нагревателни уреди. В Кораборемонтния завод се произвеждат и части за Корабостроителния завод в Русе. Има и предприятие за преработване на коноп и консервна фабрика. В Тутракан освен Исторически музей се намира и единственият в страната Музей на риболова и лодкостроенето.

Дулово (10 хил. жит.) е естествен стопански център на микрорайона. Има удобно пътно-шосейно местоположение – шосета за Силистра, Разград, Русе, Шумен. След Втората световна война се развива с бързи темпове – изграждат се завод за биоконцентратни смески, за селскостопански машини, за чугунени отливки. Гара на жп линията Самуил – Силистра.

Търговищка област включва общините Антоново, Омуртаг, Опака, Попово и Търговище. Тя е с поделени зони на гравитация между Североизточния Приморски и Североизточния Придунавски район. Има промишлена-аграрна специализация (80:20). Състои се от три микрорайона: Търговишки, Поповски и Омуртагски.

Търговище (46 хил. жит.) е разположен на двата бряга на р. Врана, там където се събират пътищата за Шумен, Попово, Разград и Котел. През XVIII и XIX век той става прочут с панаир-пазар за добитък и занаятчийски произведения. Наричал се е Ески Джумая. След Втората световна война в него се изграждат много промишлени предприятия – завод за акумулатори (за нуждите на електрокарното производство), за машини за хранително-вкусовата промишленост. Широко развитие получават отраслите на хранително-вкусовата промишленост – производство на месни и млечни произведения, брашна, вина, консерви. Добре представени са мебелната и шивашката промишленост, производството на керамични изделия. Градът е културно-просветен център. Има филиал на Югозападния университет (Благоевград).

Попово (20 хил. жит.) е разположен в горното поречие на р. Черни Лом, на кръстопътно място – където се пресичат пътищата за Търговище, Шумен, Разград, Горна Оряховица, Омуртаг и Русе. До 1880 г. Попово е село с 1100 жит. С обявянето му за град и прокарването на жп линията София – Варна, Попово придобива функции на околийско средище. Днес Попово има облик на промишлено селище – с предприятия за корабни изделия, промишлена арматура, ремонт на селскостопански машини. В града има фабрики за керамични изделия, растителни масла, брашна, текстил.

Омуртаг (10 хил. жит.) е център на едноименния микрорайон. Има кръстопътно местоположение на пътищата за Търговище, Велико Търново, Попово, Преслав и Шумен. До 1934 г. се наричал Осман Пазар. В града функционира завод за ремонт на автобуси, има шивашко предприятие и консервна фабрика.

РАЗВИТИЕ И РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА

Социално-икономическото развитие на региона в бъдеще ще бъде свързано с правилното решаване на проблемите на регионално и национално равнище. Концентрацията на производствени и транспортни мощности в неговата крайдунавска част налага държавната политика да бъде обвързана с особеностите на региона. Регионалната политика ще решава задачи като: използване на големите промишлени мощности, засегнати от реструктурирането – електроника, дървообработването; намаляване на безработицата; диференциран подход към демографското развитие и екологична защита на Русе и Силистра.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. *Учебник по география и икономика за 10-ти клас, изд. "Просвета"*
2. *Учебно помагало за кандидат-студенти, изд. "Сиела"*
3. *Атлас по география за 10-ти клас, изд. "Картография"*